

חשיבה מילולית

בפרק זה 23 שאלות.
הזמן המוקצב הוא 20 דקות.

בפרק זה שאלות מכמה סוגים: אנלוגיות, שאלות הבנה והסקה ושאלות הנוגעות לקטע קריאה. לכל שאלה מוצעות ארבע תשובות. עליכם לבחור את התשובה המתאימה ביותר לכל שאלה, ולסמן את מספרה במקום המתאים בגיליון התשובות.

אנלוגיות (שאלות 1-6)

בכל שאלה יש זוג מילים מודגשות. מצאו את היחס בין המשמעויות של שתי המילים האלה, ובחרו מתוך התשובות המוצעות את זוג המילים שהיחס ביניהן הוא הדומה ביותר ליחס שמצאתם. שימו לב: יש חשיבות לסדר המילים בזוג.

1. כל כולו : כולו -

- (1) לא ולא : לא
- (2) זמן-מה : זמן
- (3) דרך לא דרך : דרך
- (4) צל של ספק : ספק

2. לוח מודעות : מודעות -

- (1) שולחן : מפה
- (2) תורן : דגל
- (3) סיר : נזיד
- (4) דלת : מפתח

3. חרש : זרע -

- (1) הבעיר : כיבה
- (2) דרך : ירה
- (3) נחלש : נרפה
- (4) קטף : בצר

4. להשתפר : שלמות -

- (1) לפנות : כיוון
- (2) להגביה : גובה
- (3) לרדת : תחתית
- (4) לצאת : חוץ

5. מגבת : רטוב -

- (1) מעיל : קר
- (2) חיסון : חולה
- (3) משקפת : רחוק
- (4) משחזה : קהה

6. תה : זרבובית -

- (1) תסכית : רמקול
- (2) קור : מזגן
- (3) מלח : מלחייה
- (4) דיו : קולמוס

שאלות הבנה והסקה (שאלות 7-17)**7.**

בעבר הרחוק היו היבשות מחוברות זו לזו, ועם הזמן הן הלכו והתרחקו זו מזו. עקב כך, אוכלוסיות של אותו המין התנתקו זו מזו, והאבולוציה של כל אחת מהן נמשכה ללא תלות זו בזו. במקרים מסוימים האוכלוסיות השתנו במידה מועטה בלבד, ואותו מין עצמו נמצא ביבשות שונות. ואולם, במקרים אחרים האוכלוסיות השתנו במידה ניכרת והתפתחו למינים חדשים. במקרים כאלה מוצאים ביבשות שונות מינים שונים בעלי מוצא משותף. הפסקה שלעיל היא תשובה לשאלה שהופיעה בספר לימוד. איזו מהשאלות הבאות היא המתאימה ביותר להיות שאלה זו?

- (1) כיצד אפשר להסביר את העובדה שביבשות שונות מופיעים מינים שונים בעלי מוצא משותף?
- (2) מלבד התרחקות היבשות, מה מסביר את הימצאותו של אותו מין ביבשות שונות?
- (3) מדוע האבולוציה של אוכלוסיות של אותו המין הנמצאות ביבשות שונות נמשכה ללא תלות זו בזו?
- (4) מדוע אוכלוסיות של אותו המין הנמצאות ביבשות שונות השתנו במידה מועטה בלבד?

8.

לפי החוק, אדם שנידון בעבר למאסר של שלושה חודשים או יותר על עבירה שיש עימה קלון, וטרם עברו שבע שנים מהיום האחרון לריצוי עונשו, אינו רשאי להיכלל ברשימת המועמדים למועצה מקומית.

מי מהאנשים הבאים **אינו** רשאי להיכלל ברשימת המועמדים למועצה מקומית?

- (1) אדם שנידון לחודש מאסר על עבירה שיש עימה קלון, וסיים לרצות את עונשו לפני ארבע שנים
- (2) אדם שנידון לשישה חודשי מאסר על עבירה שאין עימה קלון, וסיים לרצות את עונשו לפני שש שנים
- (3) אדם שנידון לשנת מאסר על עבירה שיש עימה קלון, וסיים לרצות את עונשו לפני תשע שנים
- (4) אדם שנידון לארבעה חודשי מאסר על עבירה שיש עימה קלון, וסיים לרצות את עונשו לפני חמש שנים

9.

יונה: " _____ ."

עידית: "העובדה שמישהו אוהב גם גזר וגם עוף אין פירושה שהוא בהכרח יאהב תבשיל שיש בו גזר ועוף!"

איזה מן המשפטים הבאים הוא המתאים ביותר להיות המשפט שאמרה יונה?

- (1) אין עוררין על כך שג'ני וולך היא במאית מעולה, ולראיה: סרטה החדש מצוין לכל הדעות, אף שמשחקים בו רק שחקנים חובבים
- (2) אם אהבת את אלבומה של הזמרת מירי פוקס, ודאי תאהבי גם את אלבומה של ענת בלייך, שהרי היא זו שכתבה את כל השירים באלבומה של פוקס
- (3) מכיוון שבני אוהב מוזיקת רוק, והכינור הוא כלי הנגינה החביב עליו, קניתי לו כרטיס להופעה שמנגן בה הכנר המפורסם נחום שמי יחד עם להקת הרוק "עששת"
- (4) רונית אמרה לי שכחול הוא הצבע האהוב עלייך, ולכן ליום הולדתך קניתי לך שמלה כחולה של מעצב האופנה האהוב עליי

הוראות לשאלות 10-12:

בכל שאלה יש פסקה שחלק אחד או כמה חלקים ממנה חסרים. עליכם לבחור בתשובה המתאימה ביותר להשלמת החסר.

10.

פסיכולוגים הנמנים עם האסכולה של ד"ר ליטוין טוענים כי כשהדבר נוגע לחלומות, _____ . על פי גישה זו, פירוש החלום _____ ברור לחולם מאחר ששפת החלום סמלית _____ . לעומתם, תומכי הגישה שמוביל ברנשטיין טוענים כי החלומות באים כדי _____ וכי החולם עצמו _____ לפענח את פירושים.

- (1) רב הנסתר על הגלוי / אינו / ועלומה / לגלות ולא להסתיר / בהחלט יכול
- (2) רב הגלוי על הנסתר / אפשר שיהא / אומנם, אך מובנת למדי / להסתיר ולא לגלות / יכול בקלות
- (3) רב הנסתר על הגלוי / אינו / ובלתי מובנת / להסתיר ולא לגלות / אינו מסוגל
- (4) רב הגלוי על הנסתר / אפשר שיהא / ומעורפלת / לגלות ולא להסתיר / אינו מסוגל

11.

במאמר נכתב: "בשנות התשעים נכנסה לתוקף תקנה המחייבת חגירת חגורת בטיחות במכונית, שמטרתה להגן על חיי הנוסעים במקרה של תאונה. מאז נכנסה התקנה לתוקף, שיעור התאונות הקטלניות מכלל תאונות הדרכים _____, ומספרן הכולל של תאונות הדרכים _____ . מנתונים אלו עולות שתי מסקנות: האחת היא שהחגורות ממלאות את תפקידן, והשנייה היא שצדקו מי שטענו כי יש יחס הפוך בין מידת הביטחון שחש הנהג ברכבו ובין מידת הזהירות שהוא נוקט בנהיגה בכביש".

- (1) עלה / ירד
- (2) ירד / עלה
- (3) ירד / ירד אף הוא
- (4) עלה / עלה אף הוא

12. ההיסטוריונית דבריס חולקת על הטענה כי _____ של הפולשים האקירים במלחמתם נגד צבא הדוכס _____: היא מציגה ממצאים המלמדים שמספרם של הפולשים היה _____ מספרם של חיילי הדוכס היה _____ משסברו עד כה.

- (1) ניצחונם / היה צפוי / קטן מכפי שמקובל לחשוב, ואילו / גדול
- (2) מפלתם / לא הייתה מפתיעה / דומה אמנם להערכות המקובלות, אך / גדול בהרבה
- (3) ניצחונם / לא היה צפוי / גדול מכפי שמקובל לחשוב, וגם / גדול בהרבה
- (4) מפלתם / לא הייתה צפויה / גדול מכפי שמקובל לחשוב, ואילו / קטן

13. הערפדים בסיפורי העם הקדומים תוארו כ"מתים-חיים" – דמויות שפניהן לבנות, הנוהגות למצוץ דם וחוששות שאור השמש יקטול אותן. חוקרים משערים שההשראה לאגדות מקורה בבני אדם אמיתיים שלקו במחלת הפורפיריה, שבה מצטברים בעור החולה חומרים הקרויים פורפירינים. הפורפירינים אינם מזיקים בחשכה, אך אור השמש הופך אותם לרעלנים צורבים. החוקרים משערים כי בעבר ניסו לטפל במחלה זו באמצעות שתיית דם – נוהג שהיה נפוץ בטיפול עממי באנמיה, חוסר בכדוריות דם אדומות, הבא לידי ביטוי בחיזורן. איזו מהטענות הבאות עשויה להשתמע מהדברים שלעיל?

- (1) מכיוון שאור השמש מסב סבל לחולי הפורפיריה, הם נמנעים ממנו, ולכן הם חיוורים כמו חולי אנמיה
- (2) לפורפיריה ולאנמיה גורמים דומים
- (3) הפורפיריה עלולה לגרום, בין השאר, לאנמיה
- (4) חולי פורפיריה מגלים תסמינים של חולי אנמיה רק בשעות הלילה

14. נתון: מספר המבקרים במסעדת "כרמלה" ירד בשנה הנוכחית בהשוואה לשנה שקדמה לה.

יוסי עבר באקראי ליד מטבח המסעדה ושמע את השיחה הבאה בין שני השפים:
 שף א: "המצב נובע מכך שיותר ויותר בני אדם מעדיפים אורח חיים צמחוני".
 שף ב: "אבל התפריט במסעדה שונה השנה, וכמו כן, מסעדת 'ציונה' הסמוכה עמוסה לעייפה כל יום!"
 איזו מן הטענות הבאות **אינה** יכולה להשתמע מחילופי הדברים:

- (1) מסעדת "כרמלה" הציעה בשנה הקודמת תפריט בשרי
- (2) מסעדת "כרמלה" מציעה השנה תפריט צמחוני
- (3) מסעדת "ציונה" מציעה תפריט בשרי
- (4) מסעדת "ציונה" מציעה תפריט צמחוני

.15

ז'אן פול סארטר כתב: "מושג האדם ברוחו של האל דומה למושג הסכין ברוחו של האמן: האל יוצר את האדם לפי קונספציה מסוימת ובטכניקה מתאימה, בדיוק כמו שהאמן יוצר את הסכין לפי הגדרתה ובטכניקה מסוימת. וכך כל אדם ואדם הוא מימוש של קונספציה מסוימת המצויה בתבונה האלוהית".

איזו מהאמירות הבאות עולה מדבריו של סארטר?

- (1) בריאת אדם מסוים אינה נסמכת על תבנית קבועה מראש
- (2) האל משתמש בבני האדם שיצר להגדרת המושג הכללי של האדם
- (3) כל אדם נברא לפי רעיון הקודם לקיומו
- (4) אין להבין את יצירת האדם בידי האל במושגים של בן אנוש, שכן מושגי התבונה האלוהית שונים מהם במהותם

.16

חוקרים שבחנו מידע רפואי הנוגע למאות רוכבי אופניים מקצועיים שהשתתפו במרוץ טור דה פרנס – מרוץ מאתגר הנערך בצרפת מאז 1903 ורוכבים מכל העולם משתתפים בו – מצאו כי רוכבי האופניים חיו בממוצע שש שנים יותר מגברים צרפתים בני דורם.

עיתונאי פרסם כתבה על המחקר שכותרתה: "מחקר מוכיח: רכיבה על אופניים מאריכה את החיים". איזו מן ההנחות שלהלן אינה אחת ההנחות שהכותרת מסתמכת עליהן?

- (1) אין קשר בין מצב בריאותו היסודי של אדם ובין סיכוייו להיעשות רוכב אופניים מקצועי
- (2) הרכיבה במרוץ טור דה פרנס מאומצת מרכיבה על אופניים בתנאים אחרים
- (3) פעילות גופנית משפיעה באופן דומה על ספורטאים מקצועיים ועל מי שעוסק בה כתחביב בלבד
- (4) תוחלת החיים בקרב גברים צרפתים אינה נמוכה מתוחלת החיים בקרב גברים ממדינות אחרות

.17

פסקל לי, אסטרונום מהמכון לחקר מאדים, טוען ששני ירחיו הזעירים של מאדים הם הגופים השמימיים הנגישים לנו ביותר במערכת השמש, אפילו יותר מן הירח שלנו, שבו האדם כבר ביקר. ירחו של כדור הארץ אומנם קרוב אלינו מאוד, אך הכבידה שלו היא כשישית מזו של כדור הארץ. כבידת הירח, אם כן, חלשה למדי, אך היא חזקה בהרבה מזו של כל אחד מירחיו של מאדים. פירוש הדבר שיש צורך ברקטות רבות-עוצמה הן כדי לנחות על פניו והן כדי להמריא ממנו.

איזו מן הטענות הבאות אינה עולה מהפסקה?

- (1) הכבידה של כל אחד מירחיו הזעירים של מאדים חלשה בהרבה מכבידתו של כדור הארץ
- (2) אילו הייתה כבידת הירח זהה לזו של אחד מירחי המאדים, הוא היה הגוף הנגיח לנו ביותר במערכת השמש
- (3) האדם עדיין לא ביקר בגוף השמימי הנגיח לו ביותר במערכת השמש
- (4) ככל שכבידתו של גוף שמימי חזקה יותר, כך קל יותר לנחות על פניו

קטע קריאה (שאלות 18-23)

קראו בעיון את הקטע, וענו על השאלות שאחריו.

- (1) ריבוי מלחמות האזרחים ביפן הצמיח בתחילת המאה התשיעית מעמד חברתי של לוחמים. מכיוון שבתקופה זו הייתה לדת ולתורות רוחניות שונות השפעה רבה על כל תחומי החיים ביפן, חרגה הכשרתו של הלוחם מעבר לתרגול של שיטות הגנה והתקפה, וכללה גם התמודדות עם שאלות רוחניות, ובראשן – משמעות חייו לנוכח האפשרות שימות. התמודדות זו הביאה את הלוחם לידי התבוננות בעצמו – במחשבותיו, רגשותיו, שאיפותיו ויחסיו עם העולם. במרוצת השנים הייתה ההתבוננות העצמית לחלק בלתי נפרד ממהותן של אומנויות הלחימה, והיא שהקנתה להן מעמד מרכזי בתרבות היפנית.

- (10) ביפן של המאה ה-20 השתנה המצב לחלוטין. במלחמות שבהן נעשה שימוש במטוסי קרב ובטנקים, לא היו אומנויות הלחימה רלוונטיות עוד, ואומנויות הלחימה הפכו מדרך חיים לתחביב שמטרתו לשפר את היכולת הגופנית. ההתייחסות לממד הרוחני שלהן נותרה בבחינת מס שפתיים בלבד. בשנות השישים חש הירוויקי אאוקי, מורה בכיר לאומנות הלחימה הקרויה קראטה, שדרוש שינוי של ממש, שיהפוך את הקראטה לעיסוק רלוונטי לחיים המודרניים. על פי אאוקי, קשייו של האדם המודרני באים לידי ביטוי בעיקר במקום עבודתו ובקשריו החברתיים, והם למעשה "שדה הקרב" שלו. שדה קרב זה מאופיין בקצב חיים מהיר, בשינויים רבים ובתחרותיות. על פי אאוקי, אומנות לחימה תהיה רלוונטית אם היא תאפשר ל"נלחם" בשדה הקרב המודרני להתמודד באמצעות גופו עם הקשיים הרגשיים שמציבה לפניו החברה המודרנית. נוסף על כך, מכיוון שקשיים אלו הם נחלתם של כל בני האדם כיום, רצה אאוקי לפתח טכניקות פשוטות שאינן מצריכות יכולת גופנית מיוחדת, ואשר כל אחד יכול להשתמש בהן.

- (20) אאוקי טען שאצל כל אדם מתעצב מספר מצומצם של דפוסים רגשיים ונפשיים האופייניים לו. הדבר יוצר פגיעה בקשב של האדם לעצמו ולסביבתו, שכן הוא מגיב תגובה אוטומטית להתרחשויות סביבו על פי הדפוסים שאימץ. לדבריו, בעידן המודרני יש מקור נוסף לבעיה זו. בעבר הסתמך האדם על גופו לשם השגת צרכיו, ובה בעת היה כפוף למגבלות שהטיל עליו גופו. כיום הטכנולוגיה המודרנית מפחיתה את השפעת הגוף ומגבולותיו על אורח החיים של האדם, ובסופו של דבר גורמת ל"נתק" בינו לבין גופו. אאוקי ניסה לתת מענה לבעיות אלו בשתי דרכים, וזאת על בסיס אמונתו שעולמנו הנפשי והרגשי בא לידי ביטוי בדפוס תנועה, וכי שינוי בדפוס התנועה יכול לחולל שינוי בעולם זה. דרך אחת הייתה הנהגת אימון מפרך ואינטנסיבי שבו יגיע המתאמן לקצה גבול היכולת שלו, לכאורה. במצב זה, הוא סבר, ייאלץ המתאמן למצוא דרכים חדשות להשתמש בגופו, במקום הדרך שבה השתמש עד אותו הרגע, כדי שיוכל להמשיך. הוא גם האמין שהקושי הפיזי יכול לגרום להעלאת תסכולים ומחסומים רגשיים, שעובדת היותם חבויים היא מקור לבעיות רגשיות והתנהגותיות. דרך נוספת הייתה פיתוח תרגילים שמשלבים סוגים מנוגדים של תנועה, כדי להימנע מהדגשה של דפוס תנועה יחיד. למשל, בתרבות היפנית מסמלת תנועה אנכית לעבר השמיים את העולם האידיאלי, ואילו תנועה אופקית מסמלת את החיים המעשיים. לכן שם אאוקי דגש רב על תנועות שמאחדות את שני הכיוונים – האנכי והאופקי. כך, כאשר אדם שמונחה על ידי אידיאלים בלבד יבצע תנועות אלה, הוא ילמד להתייחס גם להיבטים מעשיים של החיים. על בסיס הרעיונות של אאוקי והטכניקות שפיתח, נוצרה אומנות לחימה חדשה, היא השינטאידו – "הדרך החדשה של הגוף".

השאלות

18. "התמודדות זו" (שורה 4) היא ההתמודדות של –

- (1) תושבי יפן במהלך מלחמות האזרחים
- (2) תושבי יפן עם השפעת הדת על תחומי החיים השונים
- (3) הלוחם עם תרגול שיטות הגנה והתקפה
- (4) הלוחם עם תהיות פילוסופיות, כגון השאלה מה משמעות חייו

19. לפי הפסקה השנייה, מדוע אומנויות הלחימה איבדו במאה ה-20 את חשיבותן?

- (1) בגלל היעלמותן של מלחמות האזרחים
- (2) עקב הירידה בהשפעתן של הדת ושל תורות רוחניות
- (3) בעקבות פיתוחן של טכנולוגיות לחימה חדישות
- (4) לנוכח השינוי שחל בחיי היום-יום בעת המודרנית

20. מיהו ה"נלחם" (שורה 13)?

- (1) כל מי שחונה קשיים גדולים במיוחד
- (2) כל מי שעוסק באומנות לחימה שהותאמה לעידן המודרני
- (3) כל מי שחי בחברה המודרנית
- (4) כל מי שלוחם במסגרת צבא מודרני, הכולל מטוסי קרב וטנקים

21. לפי הפסקה האחרונה, איזו מהאפשרויות המוצעות אינה משלימה את המשפט הבא נכונה?

אאוקי ניסה לתת מענה לפגיעה בקשב של האדם לעצמו ולסביבתו, בין השאר באמצעות _____.

- (1) יצירת צורך למצוא דרכים חדשות להשתמש בגוף
- (2) הצבת קשיים פיזיים באימון
- (3) המצאת תרגילים שמשלבים סוגי תנועה המנוגדים זה לזה
- (4) ניתוק הרגש והנפש מן הגוף

22. מה ממחישה הדוגמה שמופיעה בשורות 29-30 ("כך, כאשר ... של החיים")?

- (1) כיצד הפך אאוקי את השינטאידו לשיטה בעלת ממד רוחני
- (2) כיצד השינוי בדפוס התנועה יכול להשפיע על תפיסות ועל דפוסים התנהגותיים
- (3) כיצד הפך השינטאידו לטכניקה שמשפיעה לא רק על היכולת לבצע תנועות, אלא גם על ערכים
- (4) כיצד שינוי באידיאלים שבהם אדם מחזיק משפיע על יכולתו לבצע תנועות

23. אחד ההבדלים בין השינטאידו לבין אומנויות הלחימה במאה התשיעית הוא ש-

- (1) בשינטאידו, להבדיל מאומנויות הלחימה בעבר, העיסוק בממד הרוחני אינו מס שפתיים בלבד
- (2) השינטאידו, להבדיל מאומנויות הלחימה בעבר, מיועד לכולם
- (3) אומנויות הלחימה בעבר, להבדיל מהשינטאידו, שיפרו את כושרו הגופני של המתאמן
- (4) אומנויות הלחימה בעבר, להבדיל מהשינטאידו, הדגישו את היחס שבין האדם לעולם הסובב אותו

עמוד ריק

חשיבה מילולית

בפרק זה 23 שאלות.
הזמן המוקצב הוא 20 דקות.

בפרק זה שאלות מכמה סוגים: אנלוגיות, שאלות הבנה והסקה ושאלות הנוגעות לקטע קריאה. לכל שאלה מוצעות ארבע תשובות. עליכם לבחור את התשובה המתאימה ביותר לכל שאלה, ולסמן את מספרה במקום המתאים בגיליון התשובות.

אנלוגיות (שאלות 1-6)

בכל שאלה יש זוג מילים מודגשות. מצאו את היחס בין המשמעויות של שתי המילים האלה, ובחרו מתוך התשובות המוצעות את זוג המילים שהיחס ביניהן הוא הדומה ביותר ליחס שמצאתם.
שימו לב: יש חשיבות לסדר המילים בזוג.

1. הדרים : אשכולית -

- (1) עמקים : רכס
- (2) חולצות : מכנסיים
- (3) בהמות : סוס
- (4) אגמים : שלולית

2. מבטא : מוֹצָא -

- (1) עיר בירה : מדינה
- (2) כינוי : שם
- (3) הבעת פנים : רגש
- (4) שנה : גיל

3. עמד בדיבורו : הבטיח -

- (1) נעתר לתחינתו : ביקש
- (2) חזר בו : החליט
- (3) הגשים את חלומו : שאף
- (4) העלה חרס בידו : ניסה

4. הקיש : הלם -

- (1) ניגר : נקווה
- (2) זרם : שצף
- (3) שטף : סחף
- (4) שפך : ניתך

5. מקושת : קשת -

- (1) מלבני : מלבן
- (2) מקווקו : קו
- (3) מרכזי : מרכז
- (4) מנומר : נמר

6. השתרר : שָׁרַר -

- (1) התהלך : הלך
- (2) נשבר : שבר
- (3) התנשם : נשם
- (4) נעמד : עמד

שאלות הבנה והסקה (שאלות 7-17)

7. יוסף כתב מסמך ובו הנחיות כלשהן. לאחר שסיים לנסח את המסמך הוא רצה להדגיש את המילים החשובות בו. מאחר שכל מילה נראתה לו חשובה, הוא הדגיש לבסוף כמעט את כל המילים במסמך, ושוב לא היה אפשר להבחין אילו מהן החשובות ביותר.

איזו מהאמירות הבאות היא המתאימה ביותר לבוא בתגובה למעשהו של יוסף?

- (1) תפסת מרובה לא תפסת
- (2) דין פרוטה כדין מאה
- (3) מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת
- (4) אין תוכו כברו

8. בלי אמונות משותפות לא תוכל שום חברה לשגשג, וליתר דיוק – בלעדיהן לא תוכל שום חברה להתקיים, שהרי בלי רעיונות משותפים אין פעולה משותפת, ובלי פעולה משותפת אומנם ייתכן קיומם של בני אדם אבל לא ייתכן כל גוף חברתי. קיומה של חברה מחייב אפוא שאי-אלו רעיונות עיקריים יגייסו את מחשבתם של חבריה ויאגדו אותם.

מה הנושא המרכזי של הפסקה?

- (1) התועלת שבפעולה משותפת עבור בני האדם
- (2) חשיבותה של החברה בחייהם של בני האדם
- (3) ההבדל בין חברות שיש בהן רעיונות משותפים ובין חברות שאין בהן רעיונות כאלה
- (4) נחיצותן של אמונות משותפות לקיומן של חברות אנושיות

9. תמר, ספרנית חדשה בספריית בית הספר "נבטים", הופתעה לגלות שספרים עבי כרס המושאלים מן הספרייה מוחזרים אליה בתוך זמן קצר יותר מספרים קצרים. נורית, הספרנית הוותיקה, הסבירה לה מדוע אין כל פלא בדבר.

איזה מן ההסברים הבאים אינו מתאים להיות ההסבר שנתנה נורית לתמר?

- (1) התלמידים יכולים לשאול עד ארבעה ספרים בעת ובעונה אחת, אך מי ששואל ספר ארוך במיוחד נוטה שלא לשאול ספרים נוספים מלבדו
- (2) תלמידי הכיתות הנמוכות, אשר קוראים לאט יותר, נוהגים לשאול ספרים קצרים יותר מתלמידי הכיתות הגבוהות
- (3) בספרים ארוכים במיוחד אין בדרך כלל איורים ותמונות, והאותיות בהם קטנות יותר מבספרים קצרים
- (4) רבים מן התלמידים השואלים ספרים עבי כרס טוענים שהם משעממים, ואין להם סבלנות לקרואם עד הסוף

10. בשנת 410 החל אוגוסטינוס לשקוד על חיבור כתב הגנה על הנצרות. פרי עבודתו המאומצת היה "עיר האלוהים", מיצירות המופת של ספרות הוויכוח הפילוסופית וצלצול הפעמונים המבשר את מות הציוויליזציה הפגאנית. את חציו הפנה שם לא רק אל דת רומי, אלא גם אל תרבותה, ולגיבורי המיתולוגיה הרומית הותיר ממעמדם הרם אך מעט יותר משהותיר למצביאים רבי ההוד מימי גדולתה של רומי, שהפכו תחת ידיו לגמדים המפטטים על חורבותיהם של מקדשים מתפוררים.

איזו מן הטענות הבאות אינה עולה מהפסקה?

- (1) החיבור "עיר האלוהים" הוא בגדר מתקפה כוללת על הדת של רומי ועל תרבותה גם יחד
- (2) את אנשי הצבא הרומי העריך אוגוסטינוס עוד פחות משהעריך את גיבורי המיתולוגיה הרומית
- (3) חיבורו של אוגוסטינוס הוא נקודת הציון המסמנת את תחילת סופו של העולם הפגאני
- (4) בחיבור "עיר האלוהים" נקראים הנוצרים לעלות על מקדשיה של רומי ולהפוך אותם לעיי חורבות

הוראות לשאלות 11-13:

בכל שאלה יש פסקה שחלק אחד או כמה חלקים ממנה חסרים. עליכם לבחור בתשובה המתאימה ביותר להשלמת החסר.

11. מחקר שערכה ד"ר לשם _____ את הדעה השלטת אצל החוקרים, ולפיה מי שנוהגים לאכול כל יום ארוחת בוקר סובלים מעודף משקל _____ ממי שאינם נוהגים כך. על פי _____, אכילת ארוחת בוקר _____, ובכך _____ לאכילה עודפת במהלך היום.

- (1) מאשש / פחות / המחקר שערכה לשם / מעוררת את התיאבון / מגדילה את הסיכון
- (2) מפריך / יותר / המחקר שערכה לשם / מונעת רעב בהמשך היום / מקטינה את הסיכון
- (3) מאשש / יותר / הדעה השלטת / מונעת רעב בהמשך היום / מגדילה את הסיכון
- (4) מפריך / פחות / הדעה השלטת / מעוררת את התיאבון / מגדילה את הסיכון

12. חוק החוזים קובע כי אם פלוני התקשר בחוזה עקב טעות בהבנתו וניתן להניח _____ היה מתקשר בו, הוא רשאי לבטל את החוזה, אך רק בתנאי שהצד האחר ידע או היה בידו לדעת שפלוני טעה. מכאן שנפתלי _____ לבטל את החוזה בינו לבין בנימין, _____ לא הבין נכונה את החוזה לפרטיו, _____.

- (1) שלולא הטעות לא / רשאי / משום שבנימין / ונפתלי לא ידע על כך
- (2) שגם לולא הטעות / אינו רשאי / הגם ש- / משום שבנימין היה יכול לדעת זאת
- (3) שלולא הטעות לא / אינו רשאי / אף ש- / משום שבנימין לא היה יכול לדעת זאת
- (4) שלולא הטעות לא / רשאי / שהרי / אך היה חותם עליו גם אילו היה מבינו

13. בהוראות לעובד נכתב: "והיה אם מופיעה הודעת שגיאה על הצג, יש לכבות את המחשב, אך לא לפני שמירת כל הקבצים הפתוחים". ברגע האמת, _____ פעל אורי _____ הוראות, _____ את הקבצים, _____ לשוב ולפתוח אותם למחרת.

- (1) מרוב בהלה / בניגוד ל- / אך אף על פי שלא שכח לשמור / לא עלה בידו
- (2) חרף הבהלה שאחזה בו / בדיוק על פי ה- / ומשום שהקדים ושמר / לא הצליח
- (3) מרוב בהלה / בניגוד ל- / אך אף על פי שלא שמר / עלה בידו
- (4) חרף הבהלה שאחזה בו / בניגוד ל- / לא שמר / ואכן לא הצליח

14. בניסוי צפו שלוש קבוצות של נבדקים בסרט שבאחת הסצנות שלו נראה אדם השודד סניף בנק ופניו גלויות. אחר כך התבקשו הנבדקים להתבונן בכמה תצלומים ולקבוע מי מהמצולמים הוא השודד. לחברי קבוצה א ניתנו שלוש שניות לעשות זאת, לחברי קבוצה ב - עשרים שניות, וחברי קבוצה ג לא הוגבלו בזמן. בעקבות הניסוי טענו החוקרים כי במסדרי זיהוי, שבהם יָד לפשע מתבקש להצביע על הפושע, חיוני להגביל את הזמן הניתן לו לשם כך, אך רצוי שלא להקצות לו זמן קצר מדי.

איזה מהמצאים הבאים הוא המתאים ביותר להיות ממצא הניסוי?

- (1) שיעור הזיהוי הנכון היה הגבוה ביותר בקרב חברי קבוצה ב, והנמוך ביותר בקרב חברי קבוצה ג
- (2) שיעור הזיהוי הנכון היה הגבוה ביותר בקרב חברי קבוצה ג, והנמוך ביותר בקרב חברי קבוצה א
- (3) שיעור הזיהוי הנכון היה הגבוה ביותר בקרב חברי קבוצה ב, והנמוך ביותר בקרב חברי קבוצה א
- (4) שיעור הזיהוי הנכון היה הגבוה ביותר בקרב חברי קבוצה ג, והנמוך ביותר בקרב חברי קבוצה ב

15. המשפט שלהלן לקוח מהספר "אנה קרנינה": "אילולא נהג לוין לדון כל אדם לכף זכות, היה יכול לפרש לעצמו את אופיו של סוויאז'סקי בלא תמיהה ובלא קושי."

איזו מהטענות שלהלן משתמעת מהמשפט?

- (1) אופיו של סוויאז'סקי היה מפוקפק
- (2) בדרך כלל לוין דן את חבריו לכף חובה
- (3) לוין חרג ממנהגו בבואו לפרש את אופיו של סוויאז'סקי
- (4) סוויאז'סקי היה אדם מוסרי, אך לוין התקשה להבין זאת

16.

לפי תאוריה מקובלת התפתחו הציפורים לפני מיליוני שנים מזוחלים, וכנפיהן התפתחו מקפלים בעורם של זוחלים אלו. קפלי העור האלה הגדילו את שטח פני גופם של הזוחלים, ובכך שיפרו את יכולתם לקלוט אור שמש וסייעו להם להתחמם. בתהליך אבולוציוני איטי, אצל זוחלים מסוימים קפלי עור אלו גדלו בהדרגה, והם נזקקו להם פחות ופחות כדי לקלוט אור שמש ולהתחמם, ויותר ויותר כדי לדלג, לדאות ולבסוף – לעופף.

איזה מן התהליכים הבאים הוא הדומה ביותר לתהליך התפתחות קפלי העור לכדי כנפיים?

- (1) בעבר נהגו בצרפת לכרוך סביב הצוואר מעין צעיף, ששימש לקינוח הפה בעת ארוחה. עם השנים חדלו צעיפים אלו לשמש למטרה זו והפכו למסוגננים יותר ויותר, עד שנעשו פריט לבוש שתפקידו אסתטי – העניבה
- (2) בראשית המאה ה-20 הומצאו שידורי הטלוויזיה. מאז ועד היום השתכללו מאוד אמצעי השידור, ולא זו בלבד אלא שכיום משודרות תכניות מסוגים שאיש לא העלה על דעתו עת הומצאו השידורים
- (3) העגבנייה גודלה ביבשת אמריקה למאכל. כשנתקלו בה לראשונה, סברו האירופאים שהיא רעילה והשתמשו בשיח העגבנייה לקישוט בלבד, אך לבסוף הבינו שהיא אינה כזו, והיא הפכה ירק מאכל נפוץ גם באירופה
- (4) הכורכום הוא תבלין נפוץ מאוד במטבחים ברחבי אסיה והמזרח התיכון. בשנים האחרונות גילו מדענים כי יש לו סגולות נוגדות דלקת, וכיום הוא משמש לא רק למאכל אלא גם בתעשיית התרופות

17.

נתונות הטענות הבאות:

- טענה א: אם על צידו האחד של קלף מצויר משולש, על צידו האחר מצויר עיגול.
טענה ב: אם על צידו האחד של קלף לא מצויר עיגול, על צידו האחר לא מצויר ריבוע.
על השולחן מונחים שני קלפים. צידם האחד מופנה כלפי מעלה (ראו סרטוט).

קלף ב

קלף א

הפיכת איזה קלף עשויה להפריך את שתי הטענות?

- (1) קלף א בלבד
- (2) קלף ב בלבד
- (3) הפיכת כל אחד מהקלפים עשויה להביא להפרכת שתי הטענות
- (4) אי אפשר להפריך את שתי הטענות באמצעות הפיכת הקלפים הנתונים

קטע קריאה (שאלות 18-23)

קראו בעיון את הקטע, וענו על השאלות שאחריו.

- (1) סכיזופרניה היא מחלת נפש הפוגעת בכאחוז אחד מהאוכלוסייה. היה זה הפסיכיאטר השוויצרי אויגן בלויטר שטבע בראשית המאה העשרים את שם המחלה, שפירושו המילולי "נפש שסועה". שם המחלה גרם לרבים לחשוב בטעות שהמחלה באה לידי ביטוי בפיצול אישיות – הפרעה נפשית שבה מתקיימות באדם שתי אישיות שונות או יותר. ואולם, למעשה ביקש בלויטר לבטא בשם זה את הנתק בין החשיבה לרגש ואת אובדן הקשר התקין עם המציאות, המאפיינים את החולים במחלה. (5)
- תסמיני הסכיזופרניה נחלקים לשני סוגים. התסמינים המכונים "תסמינים חיוביים" הם תופעות חריגות המתווספות על אורח ההתנהגות והמחשבה הרגיל. תסמינים אלה כוללים רעיונות שווא – אמונות ומחשבות העומדות בסתירה מפורשת לעובדות, למשל אמונה שאחרים חורשים מזימות נגד החולה או אמונה שאחרים שולטים על גופו ועל מוחו; הזיות – תפיסת גירויים שאינם קיימים במציאות; והפרעות חשיבה – חשיבה מבולבלת ולא-הגיונית. "התסמינים השליליים" באים לידי ביטוי בהיעדרן של התנהגויות תקינות מסוימות. עם התסמינים האלה נמנים קהות רגשית, דיבור דל מבחינת אוצר המילים או התוכן, היעדר יוזמה והתמדה, ניתוק חברתי וחוסר-יכולת לחוות הנאה. (10)
- בעקבות מחקר של הרופא הצרפתי הנרי לבוריט בשנות הארבעים של המאה העשרים הושגה פריצת דרך בהבנת הגורמים למחלת הסכיזופרניה. לבוריט בדק את השפעתן של תרופות נגד אלרגיה על לחץ הדם של חולים לפני ניתוח. במהלך המחקר התגלה באקראי שאחת התרופות, פרומתיזין, הפחיתה את החרדה אצל החולים מבלי לגרום להם לתופעות לוואי. התגלית דרבנה את חברות התרופות לבחון את ההשפעות המרגיעות של חומרים נוגדי אלרגיה על חולים במחלות נפש שונות, ולצורך כך פותחה התרופה כלורפרומיזין. נמצא שאומנם תרופה זו אינה מועילה במיוחד בטיפול במרבית מחלות הנפש, אך היא משפיעה השפעה מיטיבה על התסמינים החיוביים של חולי סכיזופרניה. ממצא זה שינה את גישת הרופאים לטיפול בחולי סכיזופרניה ואפשר לקצר את תקופת האשפוז של רבים מהם. בעקבות ממצא זה פותחו תרופות נוספות המפחיתות את עוצמת התסמינים החיוביים של הסכיזופרניה. לימים נמצא שהמשותף לכל אותן תרופות הוא שהן מפחיתות את כמות החומר דופמין במוח. בעקבות זאת נוסחה "השערת הדופמין", שלפיה מחלת הסכיזופרניה קשורה בעודף דופמין במוח. (15)
- ואולם, השערת הדופמין אינה יכולה לשמש הסבר בלעדי לסכיזופרניה, הן משום שהתרופות הנזכרות לעיל אינן עוזרות לכל החולים בה והן משום שהן אינן משפיעות כלל על התסמינים השליליים של המחלה. לתסמינים השליליים דמיון רב לתסמינים המופיעים בעקבות נזק מוחי, וממחקרים עולה שביסודם אכן עומדים ליקויים במבנה המוח, כמו התנוונות בחלקים מסוימים שלו. נמצא שככל שהליקויים במבנה המוח חמורים יותר, כך התסמינים השליליים של החולים חריפים יותר. (20)
- כיום ידוע שהן עודף דופמין במוח והן הליקויים במבנה המוח הנזכרים לעיל נגרמים עקב נטייה תורשתית. ברם, אין די בנטייה זו כדי שאדם יחלה במחלה. שילוב של הנטייה התורשתית עם גורמים סביבתיים מסוימים מעלה את הסיכון שאדם יחלה בסכיזופרניה. עם הגורמים הסביבתיים שהשפעתם היא הגדולה ביותר נמנים אלה הפועלים עוד בטרם הלידה – תת-תזונה של האם או מצוקה רגשית שלה בזמן ההיריון. מרבית המחקרים שנעשו בתחום תומכים בהסבר זה, אך יחסי הגומלין בין גורמי המחלה טרם הובנו במלואם. (25)
- (30)

השאלות

18. הסברה השגויה הנזכרת בפסקה הראשונה נובעת מן הקרבה –

- (1) בין תסמיני הסכיזופרניה לבין תסמיני ההפרעה המכונה "פיצול אישיות"
- (2) בין השם "נפש שסועה" לבין הניתוק מן המציאות ואובדן הקשר התקין בין חשיבה לרגש
- (3) בין המשמעות המילולית של המילה סכיזופרניה לבין תסמיני ההפרעה המכונה "פיצול אישיות"
- (4) בין השם "פיצול אישיות" לבין המצב שבו יש לאדם שתי אישיות שונות או יותר

19. איזו מן התופעות הבאות היא דוגמה לתסמין חיובי של סכיזופרניה הנזכר בפסקה השנייה?

- (1) בזמן האחרון ש' מאבד קשר עם חבריו
- (2) אוצר המילים של ש' מצומצם בהרבה מאוצר המילים של בני גילו
- (3) ש' שומע קולות שחבריו לכיתה אינם שומעים ולכן מתקשה להתרכז בלימודים
- (4) בזמן האחרון ש' מדוכדך ואינו מצליח ליהנות מפעילויות שבעבר נהנה מהן

20. איזו מן הטענות הבאות הנוגעות לכלורפרומזין משתמעת מן הפסקה השלישית?

- (1) היא בעלת השפעות מרגיעות על חולים במרבית מחלות הנפש
- (2) היא מכילה חומרים נוגדי אלרגיה
- (3) השימוש בה גורם לתופעות לוואי
- (4) היא מגבירה את התסמינים החיוביים של חולי סכיזופרניה

21. לפי הפסקה הרביעית, "התרופות הנזכרות לעיל" (שורה 23) אינן יעילות בטיפול ב-

- (1) חולי סכיזופרניה
- (2) תסמינים של סכיזופרניה הנובעים מליקויים במבנה המוח
- (3) תסמינים הנובעים מהפרשת דופמין במוח
- (4) לחץ דם גבוה

22. הממצא ש"ככל שהליקויים במבנה המוח חמורים יותר, כך התסמינים השליליים של החולים חריפים יותר" (שורות 26-27) -

- (1) מפריך את הטענה שהדופמין הוא האחראי לתסמינים החיוביים של מחלת הסכיזופרניה
- (2) מחזק את הטענה שזק מוחי קשור לליקויים במבנה המוח
- (3) מחזק את הטענה שתרופות נגד סכיזופרניה אינן משפיעות על התסמינים השליליים שלה
- (4) מחזק את ההשערה שעודף דופמין אינו הגורם היחיד להתפתחות סכיזופרניה

23. לאיזו מהשאלות הבאות אין תשובה בקטע?

- (1) איזה טיפול מפחית את עוצמת התסמינים השליליים בקרב חולי סכיזופרניה?
- (2) מתי קיבלה מחלת הסכיזופרניה את שמה?
- (3) כיצד השפיעה התרופה כלורפרומזין על משך האשפוז של חולי סכיזופרניה?
- (4) אילו התנהגויות מאפיינות את החולים בסכיזופרניה?